14/09/2025

Ο τίμιος σταυρός και η θέση του στον κύκλο της αγροτικής ζωής

/ Γνώμες

- Ηλίας Λιαμής, Πρόεδρος Συνοδικής Υποεπιτροπής Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων και Μουσικών Συνόλων της Εκκλησίας της Ελλάδος, Καθηγητής Ελληνογαλλικής Σχολής “ΑΓΙΟΣ ΙΩΣΗΦ”

Στο μέσον του Σεπτεμβρίου κυριαρχεί η γιορτή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, γεγονός που έδωσε στον ένατο μήνα του χρόνου τις προσωνυμίες Σταυρίτης, Σταυριώτης και άλλες παρεμφερείς.

Η ημέρα της γιορτής αυτής, σε πολλά μέρη, αποτελεί χρονικό σταθμό στις τοπικές αγροτικές και ποιμενικές εργασίες και λαμβάνεται ως η αρχή ή το τέρμα για τις σχετικές συμβάσεις. Αλλά, σταθμό αποτελούσε παλαιότερα και για τους ναυτικούς, οι οποίοι τότε σταματούσαν τα μακρινά ταξίδια με ιστιοφόρα, όπως συμβούλευε η παροιμία «Του Σταυρού σταύρωνε και δένε».

Γενικότερα, η γιορτή αποτελεί σημαντικό χρονικό όριο καθώς βρίσκεται πολύ κοντά σε ένα φυσικό όριο του ηλιακού έτους, σε μία κρίσιμη καμπή της πορείας

του ήλιου, δηλαδή την φθινοπωρινή ισημερία.

Στις εκκλησίες μοιράζεται τη μέρα αυτή βασιλικός, εκκλησιαστική συνήθεια που πηγάζει από την παράδοση ότι στο μέρος όπου βρέθηκε ο Τίμιος Σταυρός είχε φυτρώσει το αρωματικό αυτό φυτό που για το λόγο αυτό λέγεται και σταυρολούλουδο. Με τον βασιλικό αυτό από την εκκλησία και με αγιασμό της ημέρας ετοιμάζεται το νέο προζύμι για όλη τη χρονιά. Στην Κορώνη π.χ. κάνουν ζυμάρι και βάζουν πάνω το κλωνί τον βασιλικό που παίρνουν από την εκκλησία και ως την άλλη μέρα φουσκώνει και γίνεται προζύμι από μόνο του. Το προζύμι αυτό, 40 μέρες δεν το δανείζουν και το πρώτο ψωμί που θα ζυμώσουν με αυτό θα το κάνουν λειτουργιά και θα το μοιράσουν.

Η γιορτή του Σταυρού έχει ιδιαίτερη σημασία για τους γεωργούς γιατί αποτελεί την ευλογημένη αφετηρία της καινούριας χρονιάς με τη σπορά. Τότε φέρνουν στην εκκλησία μείγμα από τα δημητριακά που θα σπείρουν για να δεχθούν την ειδική ευλογία του ιερέα. Τους καρπούς αυτούς θα τους αναμίξουν μετά με τον σπόρο, βέβαιοι για την ευόδωση των κόπων τους και την εξασφάλιση του ψωμιού της οικογένειάς τους. Στη Νάξο, κάθε γεωργός θα βάλει σε μία πετσέτα λίγο κριθάρι, λίγα φασόλια, κουκιά και ό,τι άλλο έχει για να σπείρει και τα πάει στην εκκλησία. Εκεί, αφήνει την πετσέτα του δεξιά της αγίας θύρας, όπου σχηματίζεται σωρός ολόκληρος, τον οποίον ο ιερέας ευλογεί μετά το τέλος της λειτουργίας. Καθένας κατόπιν παίρνει την πετσέτα του με τον λειτουργημένο σπόρο. Όταν πρόκειται να σπείρει ο γεωργός, θα βάλει μέσα στο δισάκι με το σπόρο και λίγο λειτουργημένο σπόρο, λέγοντας «Έλα Χριστέ και Παναγιά, η ώρα η καλή».

Στην Επίδαυρο, το σιτάρι που θα ευλογήσει ο παππάς το πρωί του Σταυρού στην εκκλησία είναι από τον «σταυρό», δηλαδή από την τελευταία χεράδα που κόψανε το καλοκαίρι στο χωράφι.

Η τελευταία αυτή είδηση μας οδηγεί στα αγροτικά έθιμα του καλοκαιριού με τα τελευταία στάχια που, είτε θερίζονται και με αυτά πλέκεται ένα σταυρός που τοποθετείται στο εικονοστάσι του σπιτιού είτε αφήνονται ελεύθερα στο χωράφι για να μη φύγει η δύναμη τους. Και στις δύο περιπτώσεις, ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι ο ίδιος: η πλούσια παραγωγή που θα εξασφαλίσει στην αγροτική οικογένεια το ψωμί, τη βάση της παραδοσιακής διατροφής.

Πηγή: pemptousia.gr